

PER A UNA
SOBIRANIA ALIMENTÀRIA
DES DE LES NOSTRES
COMARQUES

Alhora que els nostres pobles continuen despoblant-se, les terres de cultiu continuen sent abandonades i la renda agrària minva, allunyant cada dia més persones productores dels nostres camps, “la política” segueix sense actuar amb la necessària decisió, fermesa i valentia.

Reconeixem importants avanços en l'àmbit autonòmic, com en el cas de la Llei de l'Horta de València, la Llei d'estructures agràries o el Decret per a la venda de proximitat de productes primaris, el Decret per al foment d'una alimentació saludable i sostenible en els centres de la Generalitat i el Pla valencià de producció ecològica.

Saludem amb alegria els avanços que s'han donat als nostres pobles i ciutats que han posat en marxa polítiques alimentàries com ara els consells alimentaris, cursos de formació per al sector productiu i de la transformació, impuls de processos de dinamització agroecològica, ordenances per a regular mercats de la terra o estudis preliminars per a la creació d'obradors col·lectius, etc.

No obstant això, hem de parlar amb claredat: la situació del sector agroalimentari i del medi rural valencià continuen sent molt preocupants. Mentre continuem exportant els nostres millors productes a preus baixos, continuem important productes de qualitat baixa per a malnutrir les nostres ciutats i pobles: l'estudiantat en els centres educatius, els nostres familiars malalts als hospitals o a les presons, als nostres majors a les residències. I no, no volem acceptar que els mercats internacionals definisquen les condicions d'existència de les persones que cada dia treballen durament per a produir aliments a les nostres comarques, posant en perill de manera constant la seua sobirania alimentària i la dels nostres pobles. Ni podem acceptar que els nostres territoris productius es despoblen a causa de la deixadesa dels poders públics o de la mala gestió.

Reivindiquem el nostre dret com a poble a decidir les nostres pròpies polítiques alimentàries, posant en el centre els valors de la vida de les persones, el nostre territori i la sostenibilitat del planeta. Per això reclamem avançar amb més decisió en la generació de polítiques municipals i autonòmiques que posen en valor la nostra producció agroalimentària; que generen les condicions

per repensar els nostres sistemes productius en clau territorial i de sobirania alimentària.

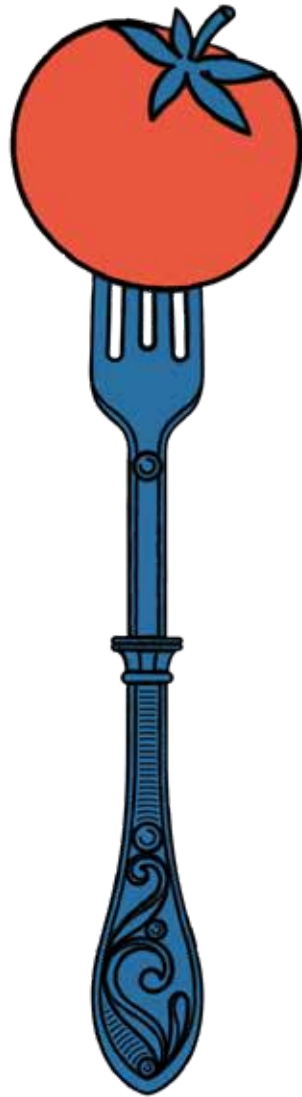
Reclamem aprofundir en les tímides polítiques posades en marxa en els últims anys i avançar, de manera decidida, des de les nostres comarques i els nostres municipis cap a la creació de sistemes alimentaris territorialitzats amb dos objectius clars i bàsics: que les persones productores puguen viure dignament i amb plena satisfacció del seu treball; i que el fruit del seu treball pugua alimentar de manera sana, sostenible i justa els nostres pobles i ciutats, contribuint al manteniment i la posada en valor del nostre territori.

Per tot això, el 22 de febrer de 2019, persones lligades als moviments de la sobirania alimentària, productors i productores, pescadores, grups de consum, ongs i associacions agràries ens hem reunit per a elaborar una sèrie de propostes amb l'objectiu de continuar avançant i aprofundint en la transformació del nostre sistema agroalimentari. Aquestes propostes estan dirigides als partits polítics del nostre territori i plantegen una sèrie de mesures d'aplicació municipal i autonòmica.

No tenim receptes màgiques i sabem que no és un camí senzill però, a través d'aquesta carta, oferim una sèrie de propostes que es poden utilitzar com a ingredients bàsics per a repensar en clau de proximitat, justícia social i sostenibilitat, els nostres territoris, pobles, ciutats i comarques.

Xalet del Doctor Bartual, La Punta, València

22 de febrer de 2019

1. GOVERNANÇA ALIMENTÀRIA

1. Crear **espais de participació** i interacció entre l'administració, la societat civil i els actors interessats, on definir les estratègies a desenvolupar i donar seguiment des del territori.

- ☞ Promoure estratègies agroalimentàries participatives i integrals, i avaluar quins espais de governança s'ajusten en cada cas a les necessitats de desenvolupar-les als diferents territoris.

- ☞ Possibilitar noves i diferents estructures territorials de governança, per exemple comarcals o mancomunades, amb l'objectiu de facilitar la implementació d'estratègies agroalimentàries en territoris rurals, així com una participació real i més representativa d'actors i col·lectius del món rural.

- ☞ Fomentar la transversalitat i la coordinació entre departaments i nivells administratius en matèria de governança agroalimentària.

- ☞ En el cas dels xicotets pobles, avaluar la possibilitat d'incloure actors de la societat civil als consells agraris.

- ☞ Creació d'un manual o guia de referència sobre les possibilitats d'adaptació d'estructures de Consell Agroalimentari a diferents realitats i necessitats territorials.

2. Comptar amb la participació i la visió de les organitzacions socials de base en qualitat d'**agents de gestió social i sostenible del territori**, així com cercar la cooperació amb altres municipis amb l'objectiu de bastir xarxes municipalistes.

- ☞ Promoure la dinamització local agroecològica per tal d'acompanyar i d'impulsar les accions i la participació.

- ☞ Reconeixement dels Sistemes Participatius de Garantia per part de les administracions com a segell de garantia agroecològica.

2. DINAMITZACIÓ DEL SECTOR AGROALIMENTARI

1. Desenvolupar un **pla per a la millora de la formació i la capacitat** en pràctiques agroecològiques, oficis de la mar, transformació agroalimentària, comercialització, gestió d'entitats d'economia social i solidària, normatives sanitàries per la xicoteta elaboració, etc., amb l'objectiu de professionalitzar i promoure les activitats relacionades amb la sobirania alimentària.

- ☞ Mantenir i promoure els cicles formatius d'agroecologia, baixant si cal la ràtio d'alumnat, amb l'objectiu de consolidar l'oferta, així com recuperar l'oferta formativa d'oficis de la mar amb caràcter públic.

- ☞ Impulsar la formació en Dinamització Local Agroecològica (estudiants i personal tècnic).

- ☞ Reconèixer i adaptar les qualificacions professionals dels agricultors i les agricultores per tal que puguin impartir formació oficial reglada.

- ☞ Garantir la incorporació de la perspectiva de la sobirania alimentària als centres de formació professional relacionats amb els sistemes alimentaris, com la cuina, l'hostaleria i la restauració, nutrició i dietètica.

2. Promoure **polítiques actives d'ocupació i de promoció econòmica** relacionades amb el sector agroalimentari, mitjançant l'ampliació i capacitat del personal tècnic de desenvolupament local.

- ☞ Incrementar recursos per a la contractació i la formació del personal tècnic de desenvolupament local en tècniques de dinamització agroecològica, així com incloure coneixements i mèrits relacionats amb l'agroecologia i la sobirania alimentària en els processos de selecció.

- ☞ Desenvolupar programes per a l'impuls i la creació d'empreses públiques de serveis relacionades amb el sector primari (gestió de residus, transformació agroalimentària, gestió forestal...).

☞ Consolidar i estendre els projectes econòmics d'iniciativa pública en marxa, com l'agrocompostatge, les incubadores d'empreses agroalimentàries, la gestió forestal o els obradors compartits.

3. Introduir de forma transversal i específica la **perspectiva de gènere i l'ecofeminisme** a les polítiques agroalimentàries, amb l'objectiu d'afavorir la inclusió professional de les dones, la millora de les seues condicions de treball, la promoció de la igualtat i l'eliminació de discriminacions socials i laborals.

☞ Introduir criteris d'acció positiva a les ajudes i subvencions públiques relacionades amb les polítiques agroalimentàries.

☞ Impulsar la titularitat compartida, mitjançant campanyes d'informació i de formació al personal tècnic i administratiu.

☞ Realitzar un diagnòstic i una revisió de factors de discriminació professional de les dones en oficis del sector primari, com és el cas de les rederes i poseres en la pesca, que no tenen qualificació professional i no cotitzen a l'Institut Social de la Marina.

☞ Promoure la perspectiva de la corresponsabilitat familiar, més que no la conciliació, adaptada especialment a les condicions de vida i treball en el sector primari i el medi rural.

☞ Introduir el llenguatge inclusiu a la legislació i els documents administratius, per tal de visibilitzar i reconèixer les dones en el sector (agricultores, ramaderes, pescadores...).

4. Ampliar i **incrementar les actuals línies de finançament i ajuda econòmica a la producció agroecològica**, en especial les ajudes per a inversions, formació, assessorament tècnic i contractació.

☛ Adaptar les ajudes a les diferents realitats de xicotetes empreses i persones autònomes agràries dels diversos sectors (agrícola, ramader, pesca, transformació, elaboració...).

☛ Facilitar ajudes econòmiques a la contractació de treballadors i treballadores per part de xicotetes empresàries i empresaris de l'agricultura, ramaderia i pesca.

☛ Incidir en les institucions autonòmiques per a promoure un altre model de PAC que afavorisca les xicotetes explotacions de producció o elaboració.

5. Facilitar la **incorporació de persones joves** al sector primari mitjançant plans formatius, cessió provisional d'habitatge, accés als recursos productius i altres ajudes específiques.

☛ Donar suport a la contractació de persones joves per part d'empresàries i empresaris autònoms de l'agricultura, ramaderia i pesca.

☛ Fomentar possibilitats de treball per a donar estabilitat als productors i productores.

☛ Promoure programes pilot de subvenció (renda bàsica) a persones joves amb projectes al medi rural i el sector agroalimentari.

☛ Promoure polítiques innovadores de repoblament rural per a joves, incloent la cessió de terrenys i immobles públics, ajudes directes i convenis de col·laboració.

3. PROTECCIÓ DEL TERRITORI I GESTIÓ DELS RECURSOS NATURALS

1. Cal una llei bàsica estatal per a la **protecció dels sòls fèrtils**, els d'alt valor agroecològic o de rellevància local que done empara normativa, evite l'especulació i permeta l'aplicació de figures de gestió i dinamització de les activitats agroalimentàries. D'altra banda en l'àmbit local:

☞ Cal desenvolupar i implementar les normes i plans d'actuació existents relacionats amb la protecció dels territoris rurals i marítics i les activitats agroalimentàries inherents, com ara els parcs agraris o la xarxa de bancs de terres previstes per la llei 5/2019, de 28 de febrer, de la Generalitat, d'estructures agràries de la Comunitat Valenciana. Cal una coordinació interadministrativa eficaç i dotar les accions i plans ja prevists de recursos econòmics i tècnics suficients.

☞ Demanem una planificació i gestió territorial que tinga en compte l'harmonització de la protecció ambiental i la protecció de sistemes de producció sostenibles i de proximitat. Una protecció del territori, i de les persones productores que el gestionen, que ordene els usos socials, ambientals i productius dels recursos naturals del medi rural i marí.

☞ Proposem que es desenvolupe normativament la figura dels béns comuns i comunals, amb l'objectiu de facilitar i donar seguretat a la gestió col·lectiva dels mateixos a tots els nivells possibles.

☞ Impulsar els projectes de bancs de terres, custòdia compartida i accés transparent a les terres públiques amb la visió estratègica d'instruments per a la promoció de la sobirania alimentària, així com destinar recursos específics per a la seua dinamització desenvolupant les ferramentes previstes per la llei 5/2019.

☞ Establiment d'una política decidida d'incentius fiscals i de sancions a la propietat de les terres productives en desús.

2. Els **recursos naturals**, a més de recursos productius, són sobretot béns comuns i béns ambientals. Per això:

☞ Cal inventariar els béns comuns i comunals municipals i gestionar-los de manera que els beneficis econòmics de la seua gestió repercutisquen directament sobre la població local de manera equitativa i sostenible, actuant amb la lògica de posar la vida al centre.

☞ L'aprofitament dels recursos naturals ha de prioritzar la gestió mancomunada amb un protagonisme efectiu i executiu de les persones productores, consumidores i usuàries.

☞ Regular, impulsar i aportar recursos públics per a la introducció de la ramaderia extensiva en les polítiques de prevenció d'incendis forestals.

☞ Impulsar una política integral de l'aigua amb la visió de recuperar la sostenibilitat dels sistemes i cicles hídrics, i amb la concepció d'aquesta com un bé ambiental, i no exclusivament com un recurs productiu.

☞ Cal desenvolupar mesures per a la gestió democràtica i transparent de l'aigua, garantint un govern efectiu del recurs més enllà de la lògica productivista, així com la inclusió de diversos agents socials en la seua cogestió i custòdia efectiva.

☞ Prioritzar la conservació de les infraestructures tradicionals de reg i canalització d'aigües.

3. Les **zones rurals** continuen patint una política de vertebració del territori molt desequilibrada, on es posen al centre les ciutats. No obstant això, per tal que els **nostres pobles** continuen sent vius i habitats;

- ☞ Cal millorar l'accessibilitat a condicions de vida i de treball dignes en territoris rurals i en general en el sector primari i dotar els xicotets municipis de servicis i equipaments sanitaris, educatius, culturals, d'atenció social, de mobilitat i tecnològics.

- ☞ Invertir i redistribuir recursos cap al medi rural. Cal una política decidida que reconega, també econòmicament, el paper de mantenidora dels ecosistemes agroalimentaris a la població rural. Utilització d'instruments de fiscalitat i d'inversió territorialitzada amb criteris socials i ambientals.

- ☞ Recuperar pràctiques i sabers locals pel que fa a la gestió del territori i els seus recursos. Generar Bancs de sabers tradicionals.

- ☞ Les estratègies de desenvolupament rural han de comptar amb recursos econòmics i tècnics per a la dinamització i la participació de la població rural.

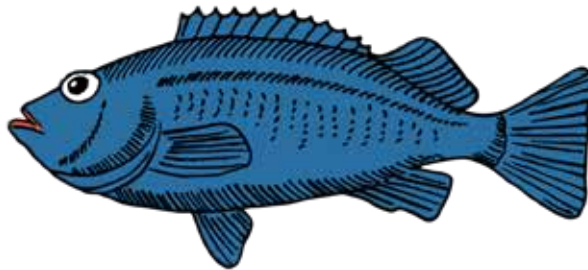
4. Per promoure una **política sostenible dels sistemes hídrics i dels sistemes litorals** amb l'objectiu de visibilitzar i reduir els impactes sobre les pesqueries marines, com són determinades polítiques de gestió de platges, depuradores, canalitzacions, etc. és de fonamental importància;

- ☞ Incloure el sector pesquer en la coordinació, planificació i implementació de polítiques i normatives relacionades amb les pràctiques de la pesca i la gestió dels recursos naturals i del medi marí. Impuls als Grups Locals d'Acció Pesquera.

- ☞ Donar suport i protegir de forma decidida la pesca artesanal, sostenible i de proximitat, i acompanyar la diversificació

de l'activitat a través del turisme cultural, la restauració local i col·lectiva i la venda directa.

☞ Facilitar la gestió dels recursos pesquers a la confraria de manera conjunta amb l'administració.

4. COMERCIALITZACIÓ I CONSUM DE PROXIMITAT

Per tal que es puga aprofundir en les polítiques posades en marxa durant els últims anys cal establir un pla estratègic per a la promoció del producte agroalimentari de proximitat, amb dotació de recursos tècnics i pressupostaris.

És de fonamental importància que les administracions exercisquen el seu paper de planificació i que miren als territoris com a ecosistemes complexos en els quals intervenir de manera orgànica, a través de **canvis normatius**, però també, per exemple, gràcies a la creació de la figura de l'agent per a la **promoció i dinamització del producte agroalimentari de proximitat** a nivell de mancomunitats o comarques.

1. Després de l'aprovació del DECRET 201/2017 (de 15 de desembre, del Consell, pel qual es regula la venda de proximitat de productes primaris i agroalimentaris) i les guies de bones pràctiques relacionades, cal:

- Promocionar el decret de venda de proximitat als municipis.
- Desenvolupar la marca “Venda de Proximitat de la Comunitat Valenciana” prevista pel Decret 201/2017.
- Introduir guies de bones pràctiques per als elaborats de peix i la ramaderia.
- Proposar una taula de treball entre diversos agents socials i econòmics sobre pesca i venda directa en els ports.
- Establir una definició de pesca artesanal sostenible.
- Establir una definició de ramaderia extensiva.

2. Per tal d'afavorir els canals curts de comercialització és de fonamental importància **dotar el sector productiu d'infraestructures** per a la transformació i comercialització dels seus productes. Per tant, es considera imprescindible:

☞ Establir centrals de compra per tal que el sector productiu pugui planificar de manera conjunta els cultius i collites, i poder accedir a segments de mercats actualment inaccessibles, com per exemple la restauració col·lectiva pública.

☞ Cessió de parades i espais als mercats de les ciutats per a productores de les zones rurals.

☞ Promoure la recuperació i el condicionament del patrimoni agrari, així com la cessió i el condicionament d'edificacions municipals en desús com a obradors compartits.

☞ Promocionar els escorxadors mòbils gestionats i promoguts per l'administració.

☞ Facilitar a les confraries espais i serveis als ports i pròxims a la ciutadania.

☞ Disposar d'ordenances municipals que permeten la creació de mercats de venda directa de productes primaris.

☞ Elaborar un programa de dinamització per a gestionar aquests espais, promocionant els biodistrictes com a acords i plans de treball entre diversos agents del territori per a la promoció del producte local, incorporant la presència d'administracions locals, sector turístic, de restauració, cooperatives, persones productores i elaboradores, i altres agents socials d'interès i que tinguen la capacitat d'ordenar de manera orgànica les infraestructures citades en els punts anteriors dotant-les de major coherència territorial i operativa.

3. D'altra banda, és imprescindible recolzar el sector en la **visibilització dels seus productes**, per això cal:

☞ Promocionar els productes de venda de proximitat a través de la marca prevista pel Decret 201/2017.

☞ Desenvolupar una marca per a la pesca artesana sostenible i la ramaderia extensiva i promocionar-la a través de campanyes informatives.

5. COMPRA PÚBLICA I CANVI CULTURAL

1. Fomentar la **compra pública d'aliments de proximitat**, a través de la incorporació de criteris de sostenibilitat alimentària en la contractació pública pot ser un motor de desenvolupament per al nostre medi rural per això:

- Exigim una Llei de compra pública alimentària sostenible per orientar els plecs de condicions en equipaments i serveis de titularitat pública (hospitals, escoles...).

- Aprovar ordenances municipals perquè els serveis de càterings i esdeveniments municipals, així com els menjadors i les cafeteries de titularitat pública, incorporen criteris d'alimentació saludable i de proximitat.

- Garantir processos de participació ciutadana en els espais de decisió específica en matèria alimentària.

- Garantir mecanismes d'avaluació, seguiment i rendiment de comptes en les polítiques alimentàries (com per exemple els plecs de menjadors o els decrets de promoció d'alimentació saludable).

- Cal posar en marxa campanyes publicitàries contínues per enfortir i potenciar l'alimentació saludable i sostenible.

2. En el cas dels **menjadors escolars**, creiem que és de fonamental importància conjuminar participació, educació i alimentació com a mecanismes de generació de canvi, per això:

- Cal crear consells alimentaris escolars que substitueixen les actuals comissions de menjador, i definir mecanismes de contractació que permeten que la decisió sobre quin model d'alimentació s'adopti en el col·legi depengui del propi consell. Creiem important que durant la pròxima legislatura s'estudiï la possibilitat de crear un mecanisme de contractació del servei de menjador a través d'un registre d'empreses homologades entre les quals els consells escolars puguin triar.

☞ Garantir programes de formació en matèria de sobirania alimentària a tota la comunitat educativa (AMPA, monitores, cuineres, professorat i alumnat) per tal que el Consell Alimentari Escolar pugui formar-se adequadament per fer, tant el seguiment dels menús escolars, com l'elecció de l'empresa de restauració, amb uns criteris que valoren la salut de les persones, del planeta i del territori.

☞ Estructurar tallers educatius perquè els escolars puguin aprendre els valors relacionats amb la sostenibilitat alimentària i perquè adopten hàbits alimentaris saludables i que posen en valor els productes locals.

☞ Cal garantir que els centres educatius de nova construcció tinguin cuina pròpia, amb la finalitat que es preparen menjar *in situ*, un aspecte bàsic perquè l'alimentació dels i les escolars sigui de millor qualitat.

☞ Promoció d'una plataforma telemàtica que centralitzi tots els recursos educatius, bones pràctiques i estudis en matèria de sobirania alimentària, educació ambiental, agroecologia i temàtiques similars que puguin ser útils als centres educatius i que siguin adaptables als currículums escolars.

3. Així com és important promoure i visibilitzar les bones pràctiques alimentàries, és important **identificar i frenar les pràctiques alimentàries nocives per a la salut i el medi ambient**. Per això

☞ Cal crear una normativa que permeta el control i la identificació d'establiments de menjar no saludable al territori, reduint la contribució d'aquests models alimentaris comercials a problemes de salut que tenen incidència sobretot en les zones desfavorides de les ciutats.

☞ En la mateixa normativa, establir un mecanisme d'identificació d'aliments insalubres, que faciliten a la ciutadania identificar de forma àgil quins aliments són o no són realment saludables. Adaptar exemples com el xilè, basats en l'etiquetatge obligatori i clar dels productes segons criteris de salut.

☞ Prohibir la publicitat d'aliments insans en els espais publicitaris d'àmbit municipal i/o autonòmic (MUPIS, televisió valenciana, marquesines d'autobusos, etc.) com a mesura protectora i preventiva de les malalties associades a la mala alimentació.

Disseny: Fàbrica Gràfica Coop V www.fabrikagrafika.com
Il·lustracions pàgina 7 i 10: Noemi Requena